

Một quần thể kiến trúc mộ táng độc đáo

(31-08-2005)

Đó là một di tích lăng mộ bằng đá cẩm thạch tọa lạc trên thế đất hàm rồng rộng gần 1.000m² thuộc địa phận khu phố 2, phường An Hòa, thị xã Rạch Giá, tỉnh Kiên Giang. Năm 1934, ông Hà Mỹ Suông, một người Việt gốc Hoa, đã bỏ ra 3.000 lượng vàng xây cất khu lăng mộ này để chôn cất cha mẹ mình. Bản thân ông không có vợ con và mất ở nơi khác nhưng công trình ông để lại là một công trình điêu khắc nghệ thuật vào loại hiếm lạ và độc đáo ở Đồng bằng Sông Cửu Long. Di tích này ngày càng hấp dẫn nhiều nhà nghiên cứu và cả du khách trong và ngoài nước.

Từ đường Nguyễn Trung Trực (nơi đối diện cổng Trung tâm VH TT tỉnh Kiên Giang) đi vào một con hẻm sâu chừng 100m là đến khu lăng mộ ẩn hiện dưới những tán cây cổ thụ. Di tích tọa lạc trên một đồi đất nhân tạo cao 5m so với mặt ruộng, gồm các hạng mục: khu nhà thờ, long đình, khu mộ táng và hai hòn non bộ khổng lồ. Di tích được bao quanh bởi tường rào ô thoáng bằng xi măng cốt thép. Hội đồng Suông đã thuê 2 kíp thợ một kíp người Việt, một kíp người Hoa có tay nghề cao để xây dựng khu lăng mộ này.

Bà Thiều Thanh Xuân (Hai Ân) 70 tuổi - cháu họ ông Hội đồng Suông- người cai quản khu lăng mộ cho biết : “Ngày ít thì dăm bảy người, ngày nhiều thì cả đoàn vài chục người từ các tỉnh khác đi xe đò tới tham quan, có cả Tây ba-lô tới quay phim chụp ảnh”.

Nhà thờ gồm 9 gian đồ sộ có lối kiến trúc theo kiểu đình chùa của người Hoa. Mái chính điện được uốn cong ở 4 góc, trang trí hình hoa lá cúc và rồng bằng các mảnh sành nhiều màu. Tường trang trí nhiều bức họa khảm sành sứ miêu tả phong cảnh thiên nhiên và các tích truyện Tàu. Giữa chính điện bày một bàn thờ tam cấp. Hai bên tường là hai bức tranh vẽ hình Dương Cung Mẫu với xiêm y rực rỡ, có tiểu đồng theo hầu dâng đào tiên.

Đặc biệt, dưới nền khu nhà thờ này là một hầm ngầm có cửa thông về hướng Tây, vách tường xây bằng đá, không khí bên trong lạnh lẽo, có những tranh tượng phù điêu miêu tả cảnh Thập điện, những cảnh rùng rợn gọi là “đường xuống âm phủ” để răn đe con cháu về những cái chết thảm thương nếu ăn ở ác. Năm 1941, tầng hầm này là nơi diễn ra cuộc họp của Tỉnh ủy Hậu Giang, sau đó thành lập Tỉnh ủy lâm thời Rạch Giá, và trong hai cuộc kháng chiến còn là nơi ẩn náu của một số chiến sĩ cách mạng.

Sau nhà thờ là một long đình hai tầng tám mái uốn cong, diện tích 4m x 3,5m, cao 4m, có 14 cột đỡ mái, trang trí hình rồng đắp nổi cuốn quanh cột. Trong long đình có bàn thờ và bia thờ ghi công đức của người quá cố viết theo lối chữ thảo.

Khu lăng mộ có diện tích 7m x 7m. Điểm đặc biệt nhất là tường bao quanh với những bức phù điêu bằng cẩm thạch trắng của Ý nhập về qua đường Hồng Công, loại đá đã từng tạo nên những tác phẩm điêu khắc nổi tiếng thế giới của những nhà điêu khắc Ý. Quý nhất là những con lân, phật thủ lá cúc bằng đá cẩm thạch hồng trang trí trên các cột đá. Chúng được chạm trổ vô cùng tinh xảo, sinh động và có hồn. Cổng vào lăng mộ cao 2,8m, vòm cổng vòng cung, hai mặt đều có hình long châu mặt nguyệt. Hai ngôi mộ được ghép bằng những khối cẩm thạch cũng khắc họa hoa văn và các linh vật. Người nằm trong mộ là cụ ông Hà Mỹ Đức và cụ bà Trần Thị Nghĩa Hương -song thân của Hội đồng Suông.

Hai bên mộ là hai hòn non bộ khổng lồ làm bằng đá ong, mỗi hòn như một trái núi nhỏ cao 7m, rộng 7m có hang động, những ngách nhỏ đi qua không phải khom người, bên hông có đường lên núi, gọi là Đông Sơn Mộ và Tây Sơn Mộ. Đông Sơn Mộ còn gọi là Động Chúa Hòn tạo tác cảnh núi non hùng vĩ nổi lên giữa biển khơi. Trán ngự trước cửa hang có hai con sư tử ôm quả cầu nằm trên bệ. Đứng giữa lòng hòn nhìn lên giống như đứng trong một cái gác chuông hình bầu dục. Bên sườn non gắn các hình người, chim thú bằng đá. Những con kỳ lân canh giữ núi, cá thần túc trực, cảnh cung điện tráng lệ, cảnh đền thờ thần biển và Khương Tử Nha ngồi câu cá... Bố cục và cảnh trí trên hòn rất hài hòa với thiên nhiên, là cảnh thần tiên nhưng gần gũi với đời sống con người. Có lẽ nghệ nhân muốn dùng cảnh hùng vĩ Đông Sơn Mộ để gợi cho chủ nhân những giây phút hoài vọng về quê hương Phúc Kiến, đồng thời nói lên công đức của bậc sinh thành ví như biển rộng non cao.

Tây Sơn Mộ còn gọi là Động Bát Tiên giống như một đài sen lộng lẫy giữa bầu trời. Bên cổng đi vào là hai bảo lư lớn đặt trên hai con rùa đá. Chính giữa vòm hang có một khối lớn làm bằng xi măng như một chùm đèn treo trên trần. Cảnh trên tiên giới có “Bát Tiên tri ngộ”. Sườn núi có hai hang động với những tòa lâu đài kiến trúc nguy nga, mô tả nơi tu luyện của 8 vị tiên. Ngoài cửa động có sư tử, dê, hổ trấn giữ. Trên cao chót vót là tượng Phật Bà đang ngự, cảnh Tề Thiên Đại Thánh cưỡi đại bàng. Ở lối lên hòn, bên phải là một hang thờ nhỏ, với những hòn đá xù xì rủ xuống như những thạch nhũ tự nhiên. Bên trái đắp một ngôi chùa nhỏ nép vào sườn núi có nhiều tượng nhỏ mô tả am động của các ni cô.

Các bức họa nằm rải rác trong khu di tích được vẽ theo lối quốc họa của Trung Quốc. Đã trên 70 năm, đến nay, nét sắc sảo dường như vẫn còn nguyên vẹn, tạo nên sự thích thú cho du khách. Qua cách trang trí, phối cảnh của khu lăng mộ ta thấy đạo lý của nhà Phật được các nghệ nhân thể hiện bằng nghệ thuật kiến trúc và điêu khắc vô cùng sinh động và tài hoa, kết tinh nhiều giá trị văn hóa. Nghiên cứu khu lăng mộ độc đáo này có thể chúng ta sẽ biết thêm những thông tin khoa học có giá trị về các mặt như lịch sử, địa lý, nhân chủng học, tôn giáo, kiến trúc... Hiện nay khu di tích này đã được công nhận cấp bằng di tích cấp tỉnh nhưng theo đánh giá của các nhà nghiên cứu đã từng đến viếng thăm thì nó hoàn toàn xứng đáng là di tích cấp quốc gia, nếu đem so sánh với những di tích đã được Bộ VH TT xếp hạng.

Hiện nay di tích đang có dấu hiệu xuống cấp như tầng hầm bị tróc gạch nền chỉ còn tro đất xói mòn và ẩm ướt. Bà Xuân, người cai quản khu lăng mộ, cho biết : “Kê trộm đã lấy mất một đĩa đào tiên bằng đá cẩm thạch hồng - thứ nguyên liệu quý có thể chế

tác thành vòng đeo trang sức. Gia đình tôi lúc nào cũng lo ngay ngáy phải bảo con cháu cất nhà ở xung quanh hàng rào bảo vệ”. Nguyên vọng của vợ chồng bà Xuân bây giờ là: “Gia đình tôi cũng nghèo, xin được hiến giao toàn bộ khu di tích này cho Nhà nước tu bổ, cải tạo, quản lý, khai thác, miễn sao được Nhà nước cấp cho gia đình tôi một khu đất đủ làm nhà ở cho các cháu”.

Mong rằng các cơ quan chức năng sẽ cứu xét nguyện vọng này và triển khai kế hoạch bảo vệ tôn tạo và phát huy giá trị của di tích phục vụ khoa học và góp phần phát triển nguồn tài nguyên du lịch của Kiên Giang.